

Kuzey Kıbrısta Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Resim Eğitimi İle İlgili Malzeme Fiziksel Altyapı Yeterliliği İle Resim Eğitimi Konu ve Tekniklerinin İncelenmesi

Yücel Yazgın¹

Özet

Bu araştırmada, Kuzey Kıbrıs'ta okul öncesi eğitim veren devlet anaokullarının programında yer alan resim-iş konuları, teknikleri, kullanılan malzemeler ve fiziksel altyapının yeterlilik durumu incelenmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta okul öncesi eğitim veren devlet anaokullarındaki görsel sanat eğitimi konuları ile teknikleri, kullanılan malzemeler ve fiziksel altyapı standartları araştırmada, güncel okul öncesi eğitim literatürüne göre incelenmiştir. Araştırma karma yöntem modelinde olup, veri toplama aracı olarak anket ve kontrol listesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin genel olarak iki ve üç boyutlu iş üretme teknikleri ile baskı tekniklerini bildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda uygulamada, bu teknikleri çocuklara gerektiği şekilde sundukları da belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunlukla A4 ölçüsünde kağıt yüzey kullanımına fırsat verdikleri saptanmıştır. Genelde bilinçli davranan öğretmenlerin okul öncesi dönemde kullanılmaması gereken A4 yüzey kullanma sebebi olarak ilgili bakanlığın okullara bu ölçüye ait kağıtlar göndermesinin etken olduğu saptanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin resim eğitimi ile ilgili unsurları belirlemede çoğunlukla çocukların özgür iradelerine müdahale etmediği, bilinçli davranarak özellikle renk ve figür seçimini çocukların özgür iradesine bıraktığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin iki boyutlu iş üretme teknikleri uygulamalarında "standart dışı malzeme" kullanımında yaratıcı olamadığı, üç boyutlu iş üretme teknikleri uygulamalarında ise daha yaratıcı olduğu ve "standart dışı malzeme" kullanımında çeşitliliğe gittiği belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin programın öngördüğü konular dışında konu belirlemede çeşitleme yapmadığı ve programla sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Sanat eğitimi atölyesi bulunan okulların atölye iç donanımı ve malzeme eksikleri olduğu saptanmıştır. Sanat eğitimi ortamı olan okulların ise donanım ve malzeme eksliği olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Kuzey Kıbrıs, resim-iş, okul öncesi, resim konuları, resim teknikleri

Investigation of Art Education Subject and Techniques with Art Education Related Material and Physical Infrastructure Sufficiency in Northern Cyprus' Preschools

Abstract

In this research, the printwork subjects are studied with regard to their techniques, materials used and the sufficiency of physical infrastructure, in state preschools. The visual art education and their techniques, the materials used and physical infrastructure standards are studied according to the current preschool education literature. The study is done according to the mixed method model and collection of information

4. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğretim Görevlisi, Yakın Doğu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi yucel.yazgin@neu.edu.tr

is realised by the use of survey and observation forms. As the result of the research it is understood that the teachers employed at the preschools know, in general, the two and three dimensional production techniques and the press techniques. In this context, it is also understood that in application the teachers give the necessary opportunity for the use of the correct materials. Yet, they also provided the opportunity for use of A4 paper sheets as a surface. Although it is known that it is incorrect to supply A4 papers to preschool students, they expressed that the authorities supplied only this kind of paper material to these schools. The teachers of preschool education, in choosing the components of education such as colours, shapes and objects, left the students to use their own selections. We learned that the teachers were not creative enough in using "out-of-standart" materials in two dimensional work production techniques but more creative in three dimensional works; and in using "out-of-standart" materials they were increasing the variety.

Keywords

North Cyprus, art-crafts, preschool, painting topics, painting techniques

Giriş

Okul öncesi eğitimin önemi ve niteliği çağlar boyunca araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda birçok ülke okul öncesi eğitime fiziksel altyapı, öğretmen yetiştirme, programlar ve eğitim yaklaşımları açısından önemli yatırımlar yapmaktadırlar. 0-6 yaş grubu çocukların eğitimini kapsayan "okul öncesi eğitim" genel anlamda benzer içerikle olsa da, değişik biçimlerde tanımlanmaktadır. "Okul Öncesi Eğitimi, 36-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre olanakları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci" olarak tanımlanmıştır.

Okul öncesi eğitimi "36-72 aylık çocukların, tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, duygularının gelişimini ve algılama gücünü artırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını geliştiren, kendini ifade etmesini ve öz denetimini kazanmasını sağlayan sistemli bir eğitim sürecidir" şeklinde de ifade edilmektedir (Haktanır, 2012). Bu tanımlarda da vurgulanan; duygu eğitimi, algı gücünün artırılması ve yaratıcılık geliştirmenin eğitimdeki en önemli katkısını, genel eğitim içinde güçlü bir süreç olarak yerini alan sanat eğitimi aracılığı ile, insanlara kazandırıldığı yadsınamaz. Özellikle duygu eğitiminin tüm canlılar içinde sadece insana yönelik bir etkinlik olduğu ve bunun da sanat eğitimi aracılığı ile yapılabildiği düşünülürken, insanın yaşamının her döneminde sanat eğitimine yer verilmesi zorunlu hale gelmektedir. Sanat yoluyla dışavurum bütün çocukların hakkıdır. Sanatın yaratımı, eleştirme düşünme, yansıtma ve problem çözme becerilerini güçlendirir. Renk tercihleri, materyalleri bireysel olarak kullanımı, karar verme, seçim yapma stratejileri de çocuğun düşünce sistemini destekler. Sanat eğitiminin, çocuğun eğitim ve gelişimini desteklemesi için bir program dahilinde yürütülmesi gerekir. Yaratıcı bir göz, her türden materyalle sanat yapmayı her yerde başarabilir. Sanat pahalı malzemeler gerektirmez; çocuklar çubuklarla çizim yapıp, çamurla heykel yapabilirler (Shulsky ve Kirkwood, 2015). Günümüzde ulusal eğitim programlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme merkezleri anlayışı yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan merkezlerden biri de sanat etkinlikleri için hazırlanan sanat merkezleridir. Öğrenme merkezleri anlayışında çocukların hangi merkezde vakit geçireceklerine özgür iradeleri ile kendilerinin karar vermesi ve özgüven duygularını geliştirmeleri beklenmektedir. Bu bağlamda çocukların doğrudan resim çizmek veya üç boyutlu materyaller tasarlamak yönündeki etkinlikleri ile ilgili yapacakları çalışmalar yanında yaratıcı etkinliklerde bulunabilecekleri diğer merkezlerde geçirecekleri sürelerin öğretmenler tarafından sınırlandırılmaması gerekir.

Sanat eğitimi "bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede hazır bulunuşluk ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasıdır" (Yazgın, 2010). Okul öncesi dönemde sanat eğitimi uygun yöntem ve tekniklerle sürdürüldüğünde, çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyel olmaktadır. Duygularını sözel, sayısal ve programdaki diğer etkinliklerle ifade edemeyen çocuklar, sanat etkinlikleri ile kendilerini ifade

etme imkanı bulmakta ve rahatlamaktadırlar. Kendilerine özgü yeni ürünler oluşturarak doyuma ulaşmaktadırlar. Ayrıca çocukların sanat ürünleri, onların duyguları ve düşünceleri hakkında eğitimcilerle bilgiler verebilmektedir. Erken yıllarda çocukların neler düşündükleri, resimlerine bakılarak anlaşılabilir. Bunun anlaşılması, ancak resimler hakkında yapılan sohbetlerde mümkün olmaktadır. Çocukların sanat eğitimi sırasında makas, tutkal, boya, fırça gibi farklı araç-gereç ve materyalleri kullanması, el-göz koordinasyonlarının gelişmesini, kavramlar ve problemler hakkında düşünmelerini sağlamaktadır (Yılmaz, 2007). Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarında sanat eğitimi standardı olmaksızın, kimi kurumlarda bilimsel yaklaşımların öngördüğü biçimde gelişimi destekleyici uygulamalar yer alırken, kimi kurumlarda da sanat eğitimi uygulamaları istendik düzeyde değildir. Hangi yaşta olursa olsun özelde çocukların ve genelde insanların büyük bir çoğunluğu, sanat çalışmalarından hoşlanmaktadır. Dışarıdan bakıldığında çocukların ellerini, elbiselerini ve etrafı kirletmelerine neden olmakla birlikte sanat eğitimi, onları eğlendiren, eğlendirirken de beceri geliştirme, gözlem yaparak görmeyi öğrenme, doğa ile ilişki kurma, deneme-yanılma yolu ile yaratıcılık geliştirme olanağı sağlayan etkinliklerin başında gelmektedir.

“Çocuklar, gelişim özellikleri, davranışları, duygu ve düşünceleri yönünden yetişkinlerden farklı, değişim ve yeniliklere açık, hassas ve kendilerine özgü bireylerdir. Bu nedenle çocukların uyarıcılarla, erken dönemde karşı karşıya gelmeleri ve onlara nitelikli eğitim ortamlarının sunulması oldukça önemlidir” (Koçak, 2001). “Çocuk, tüm gelişim alanlarına ilişkin temel bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumları, öncelikle aile içinde deneyimlemektedir. Aileden sonra okul öncesi eğitim kurumları, çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada sistem içerisindeki yerini almakta ve aileyi çocuklarının eğitimi konusunda desteklemektedir” (Kandır, 2001).

Öğretmenlerin etkili bir öğrenme sağlayabilmek için değişik yaş ve gelişim dönemlerindeki çocukların, gelişim dönemleri ile ilgili özelliklerini bilmeleri ve öğretme-öğrenme ortamlarını bu özelliklere uygun şekilde düzenlemeleri gerekmektedir” (Senemoğlu, 2005). İyi bir okul öncesi eğitim kurumunun eğitim ortamını oluşturmada, öğretmen, idareci, beslenme ve gıda kalitesi kadar, eğitim ortamının fiziksel koşulları da çocukların ilk hayat deneyimlerinde çok önemli rol oynamaktadır (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003). Sanat eğitiminin hedeflerine ulaşabilmesinde fiziksel altyapı, araç-gereç ve malzeme önemli unsurlardır. Bu bağlamda Reggio Emilia yaklaşımı ile eğitim veren okullarda, doğal materyaller ve sanat malzemelerinin yeterli miktarda bulunduğu, stüdyo ve laboratuvar karışımı olarak tanımlanabilecek “Atelier” adı verilen mekanlar bulunmaktadır. Her atölyede öğretmen ve öğrencilerle birlikte çalışan “Atelierista” adında birer görsel sanatlar uzmanı bulunmaktadır. Bu kişi, eldeki proje ile ilgili haftalık etkinliklerin planlanmasına yardım etmektedir. Bu etkinlikler, çocuğun farklı malzeme ve araçlarla, yeni teknikler uygulayarak kendini ifade etmesine yardımcı olmaktadır. Bu atölyelerde değişik türde renkli kalemler, sulu boyalar, doğadan sağlanan sınıflandırma materyalleri, çeşitli renk ve türde kağıtlar ile sanat malzemeleri bulunmaktadır (Aslan, 2005).

Bir başka okul öncesi eğitim yaklaşımı uygulayan Waldorf okullarında plastik hiçbir malzeme kullanılmamaktadır. Waldorf okullarında doğal malzemeler ve doğa ile iletişim içinde tutulan çocuklar, sanat eğitimi için altyapı oluşturacak olan imgelem birikimi sağlamaktadırlar. Çocuklar tahta bloklar, ipek, yün, taşlar, çam kozalakları, çeşitli bitki yaprakları gibi doğal materyallerle etkinliklerini gerçekleştirmektedirler. Oyuncakların basit ve doğal olması çocuğun hayal gücünü daha etkin hale getirmekte, böylece yaratıcı akıl için daha iyi bir zemin hazırlanmış olmaktadır (Bayhan ve Bencik, 2008). Davies ve arkadaşları (2013), eğitimde yaratıcı öğrenme çevrelerini araştıran ikiyüz on çalışmayı gözden geçirmişlerdir. Bu gözden geçirme çalışmasında pek çok araştırmanın geçerli kanıtları özetlenmiştir. Bu sonuçlara göre sınıf içinde ya da atölyelerde çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesi için esnek alanlar bırakılması önerilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim ortamlarına dramatik oyun alanları ve maske gibi materyalleri dahil etmek çocukların düşünceleri için daha büyük fırsatlar sunacaktır. Mobilyaların azaltıldığı sade ortamlarda örneğin fiziksel olarak farklı gelişen çocuklar da dahil olmak üzere çocukların mekanda daha rahat hareket etmesi sağlanacak, böylelikle farklı mekanların kullanımı, farklı fikirlerin gelişmesini sağlayacaktır. Pek çok Reggio Emilia okulunda yapılmış

araştırma, eğitim ortamının duyuşsal kalitesi, ışık, renk, ses, sınıf iklimi ve bunların çocukları nasıl etkilediğı ve bunlarla yaratıcılıklarının nasıl sağlanacağına değinmiştir.

İçgüdüsel bir eylem olan karalamalar ile başlayan resim çizme, uygun fiziksel altyapı, araç-gereç ve malzeme yanında öğretmenin demokratik tutum sergilediğı bir ortama ihtiyaç duymaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocukların resimlerini çizmelerinde; yetişkinlerin sağlayacağı anlayış, hoşgörü, demokrasi ve uygun malzeme çok önemlidir (Yazgın, 2010). Okul öncesi çocukların resim adı altında yaptıklarının sanat açısından bir ürün olmadığını, çocuğun bunu yaparken aslında bir oyun olarak yaptığını bilinmelidir. Konu verilip çizmesi için çocuğa baskı yapılmamalıdır (Yazgın, 2010). Bu bağlamda, öğretmenlerin çalışılacak konularla ilgili çocuklara alternatifler sunarak ilgi duydukları konuyu seçme olanağı vermeleri önemlidir. Konu seçiminin çocuklar tarafından yapılabilmesi olanağının verilmesi yanında farklı çalışma tekniklerini uygulama konusunda da çocukların özgür olması sağlanmalıdır. Ayrıca farklı tekniklerin uygulanabilmesi için malzeme olanaklarının da öğretmenler tarafından çocuklara sunulması önem arz etmektedir. Sağlanacak olan bu olanaklarla çocuklar, sanat merkezinde geçirecekleri süreleri kendileri belirleyecek ve çocukların özdüzenleme becerileri desteklenecektir.

Okul öncesi dönem çocukları ile görsel sanatlara ilişkin çalışmalar sırasında esnek programlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocukları sanat eğitimi açısından ele alırken, onlara mevcut kurallara göre çok amaçlı bir program uygulamak, hemen bazı şeyleri öğreneceklerini varsayarak zorlayıcı bir çalışmaya girmek amacı güdülmemelidir. Çocuklar, duygu ve düşüncelerini, mevcut yetilerini kendi eğilimlerine göre, farklı yollarla ve maddelerle ifade etmek isterler. Bunlara kil, plastik maddeler, doğal maddeler, oyun hamuru, kağıt, kumaş, boya vb. gibi malzemeler örnek verilebilir (Yazgın, 2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların görsel sanatlar alanı ile ilgili çalışmalarında kullanacakları malzemenin doğru seçilmesi önemlidir. Doğru tercih edilen malzemeler çocukların içgüdüsel olarak, oyun amaçlı yaptığı bu etkinliği severek yapmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışma materyallerinin seçiminin, çocukların kas gelişimi göz önünde bulundurularak yapılması önemlidir. Çizici malzemeler, yumuşak, kolay iz bırakan, kalınlığı yaşlarına uygun, kas gelişimleri dikkate alınarak seçilmeli. Çocukların yaşı küçüldükçe kalın çiziciler kullanılması tercih edilmelidir. Kolay ve geniş iz bırakan çiziciler, çocukların çalışma yüzeyini usanmadan doldurmasını sağlamaktadır (Yazgın, 2010). Bu yüzden krayon boyalar, kurşun kalemler gibi ince ve zor iz bırakan çizicilerin kullanımı uygun görülmemektedir. Kalın fırçalar kullanılması şartıyla suluboya tekniğı, parmak boya tekniğı uygulamaları ile kolay ve geniş iz bırakan çiziciler okul öncesi çocuklarının kullanımı için uygun teknik ve materyallerdir. Yine kalınlığı kas gelişimlerine uygun olması şartıyla kolay iz bırakan pastel boya kullanımı uygun olacaktır. Okul öncesi öğrenme ortamlarındaki etkinliklerin kapsamında sanat ve tasarımın yer alması, uygun materyaller, araç-gereç ve diğer kaynakların çocukların kullanımına sunulmasının yaratıcılığı geliştirdiğine dair çok sayıda araştırma sonucu bulunmaktadır (Davies ve arkadaşları 2013). Artut'a göre (2004) boyama işlemleri uygun koşullarda olmalı, çocuğun yüzeyleri boyamakta zorlanmayacağı araç-gereçlerin kullanılması sağlanmalıdır.

Ayrıca iki boyutlu çalışmalar için kullanılacak olan yüzeylerin de okul öncesi çocuklarının kas gelişimi dikkate alınarak ölçülendirilmesi önemlidir. Özellikle ince motor kasları az gelişmiş olan bu çocuklarda fırçalar ve çizicilerin kalın olması önerilmektedir. Kalın fırça ve çizicilerle resim çalışmaları yapacak olan çocuğun geniş yüzey ihtiyacı duyması da doğal bir istek olarak görülmektedir. En küçük kağıt 35 x 50 cm ölçülerinde olmalıdır. Okul öncesi dönemde 70 x 100 cm'lik kağıtlar vermek de mümkündür (Yazgın, 2010). Resim çalışmaları için ihtiyaç duyulan iki boyutlu yüzeyler günümüzde çok farklı malzemelerden üretilmektedir. Okul öncesi çocuklarının resim çalışmalarında kullanacağı; kumaş, karton, oluklu karton ve farklı maddelerden üretilen diğer iki boyutlu çalışma yüzeylerinin sözü edilen ölçüden küçük olmaması çocukların kas gelişimlerine uygunluğu açısından önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırma karma yöntem modelinde olup, veri toplama aracı olarak anket ve kontrol listesi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların öz-bildirimlerine dayalı anket aracılığıyla düşünceleri hakkında nitel veri elde edilmiştir. Anket nicel veri elde etmek amacıyla geliştirilmiş olmasının yanı sıra katılımcıların kapalı uçlu sorularla gözden kaçabilecek görüşlerini belirtebilecekleri alanlar sağlamak amacı ile dört adet de açık uçlu soru içermektedir. Anketin işleyip işlemediğine karar verebilmek için araştırmada kullanılmadan önce ön hazırlık olması bakımından okul öncesi öğretmenlerinden oluşan beş kişi ile pilot uygulama yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin; 1. "Aşağıda belirtilen iki boyutlu iş üretme tekniklerini, resim derslerinde kullanma sıklığınıza göre sıralayınız." 2. "Aşağıda belirtilen üç boyutlu iş üretme tekniklerini, resim derslerinde kullanma sıklığınıza göre sıralayınız." 3. "Aşağıda belirtilen baskı tekniklerini, resim derslerinde kullanma sıklığınıza göre sıralayınız." 4. "Resim dersleri ile ilgili unsurları belirleme durumunuzu, uygun ifadeyi işaretleyerek belirtiniz." 5. "Resim derslerinde iki boyutlu iş üretme tekniklerine yönelik becerileri kazandırırken 'standart malzeme dışında' kullandığınız malzemeler varsa, isimlerini yazınız." 6. "Resim derslerinde üç boyutlu iş üretme tekniklerine yönelik becerileri kazandırırken 'standart malzeme dışında' kullandığınız malzemeler varsa, isimlerini yazınız." 7. "Okulunuzda sanat atölyesi var mı?" 8. "Okulunuzda sanat merkezi var mı?" 9. "Sınıfınızdaki 'sanat eğitimi' ile ilgili donanımın nasıl olmasını isterdiniz?" 10. "Sizce var olan donanım durumu ile olması gereken arasında fark var mı?" sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ayrıca araştırmada, kullanılan malzemeler ve fiziksel altyapının yeterlilik durumu araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol listesi ile incelenmiştir.

Katılımcılar

Bu araştırmada Kuzey Kıbrıs'ta; Lefkoşa, Mağusa ve Güzelyurt ilçe merkezlerinde, okul öncesi düzeyinde eğitim veren yedi resmi ana okulunda 31 öğretmenle görüşülerek programlarda yer alan resim eğitimi ile ilgili malzeme, fiziksel altyapı yeterliliği ile resim eğitimi konu ve teknikleri incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacı ile beş (5) kişisel bilgi sorusu, üç (3) tekniklerle ilgili, üç (3) malzeme ile ilgili ve bir (1) tane de resim dersleri ile ilgili unsurları belirleme düzeyine ilişkin soruları içeren anket formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda öğretmenin cinsiyet, görevli olduğu okul, okulda resim dersi verdiği sınıflar, mezun olduğu okul ve mesleki deneyimi (yıl) sorulmuştur. Tekniklerle ilgili, iki boyutlu ve üç boyutlu iş üretme teknikleri ile baskı resim tekniklerini resim derslerinde kullanma sıklığına göre sıralamaları istenmiştir.

Resim derslerinde malzeme kullanımı ile ilgili, iki boyutlu çalışmalar sırasında kullandıkları yüzeyleri kullanım sıklığına göre sıralamaları istenmiştir. Resim derslerindeki iki ve üç boyutlu iş üretme tekniklerine yönelik becerileri kazandırırken standart malzeme dışında kullandıkları malzemelerin olup olmadığı sorulmuştur. Ayrıca resim dersleri ile ilgili unsurları belirleme durumlarını anketteki uygun ifadeyi işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir.

İşlem

Veri toplama aşamasında anket formunda yer alan sorular öğretmenlere görüşme yöntemi ile iletilmiştir. Öncelikle öğretmenlerin gönüllü olarak katılması ve sorulacak sorulara içtenlikle cevap vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Görüşme saati ve yeri önceden öğretmenlerle görüşülerek onların uygun olduğu tarih ve saatte yapılmıştır. Görüşme sırasında hazırlanan sorulara verilen cevaplar çözümlenerek kategoriler oluşturulmuştur. Görüşmeler, yaklaşık 25-30 dakika ile sınırlı tutulmuştur. Okulların fiziksel ortamları sanat eğitimi ölçütleri açısından araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Bu amaçla onbeş sorudan oluşan sanat merkezi fiziki altyapı kontrol listesi hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda, anket sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen ve çözümlenen veriler bulgulara dönüştürülerek yorumlanmıştır. Açık uçlu görüşme sorularına verilen yanıtlar, sırasıyla kodlanarak temalara dönüştürülmüştür. Öncelikle görüşme sorularından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak verilere içerik analizi uygulanmıştır.

Bulgular**Çizelge 1. İki boyutlu iş üretme tekniklerini kullanma sıklığı**

TEKNİK	Her zaman		Çoğunlukla		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam n	Toplam %
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Suluboya tekniği	5	16.1	15	48.4	9	29.0	1	3.2	1	3.2	31	100
Pastel boya tekniği	16	51.6	10	32.3	2	6.5	2	6.5	1	3.2	31	100
Parmak boya tekniği	6	19.4	11	35.5	12	38.7	2	6.5	0	0.0	31	100
Guvaj boya tekniği	1	3.2	5	16.1	11	35.5	7	22.6	7	22.6	31	100
Krayon boya tekniği	16	51.6	4	12.9	6	19.4	2	6.5	3	9.7	31	100
Kara kalem tekniği	3	9.7	3	9.7	4	12.9	10	32.3	11	35.5	31	100

Öğretmenlerin iki boyutlu iş üretme tekniklerini kullanma sıklığı incelendiğinde, otuz bir öğretmenin %16.1'inin her zaman, %48.4'ünün çoğunlukla, suluboya tekniğini, %51.6'sının her zaman, %32.3'ünün çoğunlukla, pastel boya tekniğini, %19.4'ünün her zaman, %35.5'inin çoğunlukla, parmak boya tekniğini, kullanmak için olanak sağladığı görülmüştür. Otuz bir öğretmenin, guvaj boya tekniğini uygulamasına %22.6'sının nadiren olanak sağladığı, %22.6'sının ise hiç olanak sağlamadığı, %32.3'ünün öğrencilerinin kara kalem tekniğini uygulamasına, nadiren, %35.5'inin ise hiç olanak sağlamadığı belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin, %64.5'inin, her zaman ve çoğunlukla sulu boya tekniğini, %83.9'unun, her zaman ve çoğunlukla pastel boya tekniğini, %54.9'nun her zaman ve çoğunlukla parmak boya tekniğini, sınıflarındaki öğrencilerin uygulamasına olanak sağlamaları öğretmenlerin bu tekniklerin okul öncesinde kullanımı ile ilgili bilinçli davrandığını göstermektedir. Öğretmenlerin, %58.1'inin bazen ve nadiren guvaj boya tekniğini, %22.6'sının ise hiç, %32.3'ünün öğrencilerinin kara kalem tekniğini uygulamasına, nadiren, %35.5'inin ise hiç olanak sağlamaması öğretmenlerin bu tekniklerin okul öncesinde kullanılmaması gerektiği ile ilgili bilinçli davrandığını göstermektedir. Otuz bir öğretmenin %51.6'sının her zaman sınıflarındaki öğrencilere krayon boya tekniğini kullanmak için olanak sağladığı görülmektedir. Öğretmenlerin yarıdan fazlasının sınıflarındaki çocuklara krayon boya tekniğini uygulamaları yönünde olanak sağlaması öğretmenin bilinçli olmamasından çok, ilgili bakanlığın okullara gönderdiği boya malzemesi içinde, yüksek oranda krayon boyaya yer verilmesi olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 2. Üç boyutlu iş üretme tekniklerini kullanma sıklığı

TEKNİK	Her zaman		Çoğunlukla		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam n	Toplam %
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Oyun hamuru uygulamaları	27	87.1	0	0.0	0	0.0	3	9.7	1	3.2	31	100
Kil uygulamaları	2	6.5	5	16.1	4	12.9	6	19.4	14	45.2	31	100
Kağıt hamuru uygulamaları	1	3.2	9	29.0	6	19.4	3	9.7	12	38.7	31	100
Kağıt katlama uygulamaları	11	35.5	8	25.8	4	12.9	8	25.8	0	0.0	31	100
Alçı oyma uygulamaları	0	0.0	2	6.5	1	3.2	5	16.1	23	74.2	31	100
Alçı kalıplama uygulamaları	0	0.0	2	6.5	3	9.7	4	12.9	22	71.0	31	100
Yumuşak taş oyma uygulamaları	1	3.2	1	3.2	3	9.7	5	16.1	21	67.7	31	100
Örgü çalışmaları	2	6.5	6	19.4	2	6.5	7	22.6	14	45.2	31	100
Dokuma çalışmaları	1	3.2	9	29.0	3	9.7	4	12.9	14	45.2	31	100

Üç boyutlu iş üretme tekniklerini kullanma sıklığı incelendiğinde, otuz bir öğretmenin, %87.1'inin oyun hamuru uygulamalarına her zaman yer verdiği, kağıt katlama uygulamalarına ise %35.5'inin her zaman, %25.8'inin çoğunlukla, sınıflarındaki çocuklara olanak sağladığı görülmektedir. Bu bulgu okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli davrandığını göstermektedir. Otuz bir öğretmenin, %45.2'sinin kil, %38.7'sinin kağıt hamuru uygulamalarına programlarında hiç yer vermediği belirlenmiştir. Üç boyutlu iş üretme tekniklerini kullanma sıklığı ile ilgili diğer bir sonuçta ise öğretmenlerin, %74.2'sinin alçı oyma, %71.0'inin alçı kalıplama, %67.7'sinin yumuşak taş oyma uygulamalarına programlarında hiç yer vermediği görülmektedir. Yumuşak, kolay şekillenen ve kolay eklenip-ayrılabilen oyun hamuru okul öncesi dönem çocuklarının psikomotor gelişimlerine uygun olup, üç boyutlu çalışmalar yapmaları için en uygun malzemelerden biridir. Kağıt katlama (origami) uygulamalarına programlarında yer vermeyen öğretmenlerin olması, okul öncesi öğretmenlerinin bu uygulama ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Kağıt katlama uygulamaları, her yaş grubuna uygun olanını seçebilme olanağı vermektedir. Basit katlamalar okul öncesi dönem çocuklarının küçük kas gelişimine uygun olup, duyuşsal ve estetik gelişimleri açısından çocukları desteklemektedir. Öğretmenlerin, %45.2'sinin üç boyutlu çalışmalar yapmak için yoğurma materyali olarak okul öncesi dönem çocukların küçük kas motor olgunluğu bakımından uygun olmayan kil uygulamalarına programlarında hiç yer vermemesi bu bakımdan bilinçli davrandıklarını göstermektedir. Buna karşın, kil uygulamalarına çoğunlukla ve her zaman olanak sağlayan öğretmenlerin oranının toplam olarak %22.6 da kalması okul öncesi öğretmenin bilinçli davrandığı yorumunu destekler niteliktedir. Katılımcıların, %74.2'sinin alçı oyma uygulamalarına, %71.0'inin alçı kalıplama uygulamalarına ve %67.7'sinin yumuşak taş oyma uygulamalarına programlarında hiç yer vermemesi okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli davrandığı şeklinde

yorumlanabilir. Alçı ve taş oyma uygulamaları, okul öncesi dönem çocuklarının küçük kas gelişimine uygun malzemeler olmayıp, aynı zamanda oyma işlemi için kullanılacak kesici ve delici araçlar da çocuklar için tehlike yaratmaktadır. Ayrıca üç boyutlu çalışmalar yapmak için alçı karma ve kalıba dökmek, okul öncesi yaş grubu çocuklarının kas gelişimine uygun olmayıp aynı zamanda alçıyı karma işlemi için kullanılacak araçlar da çocuklar için tehlike yaratmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin, %38.7'sinin kağıt hamuru uygulamalarına programlarında hiç yer vermemesi, buna karşın %3.2'sinin her zaman, %29.0'unun da çoğunlukla yer vermesi okul öncesi öğretmenlerin kağıt hamuru uygulamaları ile ilgili daha çok bilgilenme ihtiyacı olduğu yönünde değerlendirilebilir. Tekniğin hangi yaş gruplarına daha uygun olduğu ile ilgili olarak öğretmenin kararsız konumda olduğu belirlenmiştir. Otuz bir öğretmenin, %45.2'sinin örgü, %45.2'sinin dokuma uygulamalarına programlarında hiç yer vermediği belirlenmiştir. Örgü ve dokuma uygulamalarına olanak sağlamayan öğretmenlerin %45.2 oranında olması okul öncesi öğretmenlerinin bu uygulama ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Örgü ve dokuma uygulamaları; çok basit örgü ve dokumalar yanında, çok karmaşık olanlarının da yapılabileceği uygulama alanlarıdır. Bu özellikleri ile her yaş grubuna uygun olanı seçebilme olanağı vermektedir. Basit örgü ve dokumalar, okul öncesi çocuklarının kas gelişimine uygun olup, duyuşsal ve estetik gelişimleri açısından çocukları desteklemektedir.

Çizelge 3. Baskı tekniklerini kullanma sıklığı

TEKNİK	Her zaman		Çoğunlukla		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam n	Toplam %
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Ağaç baskı	1	0.0	1	3.2	2	6.5	4	12.9	24	77.4	31	100
Linol baskı	1	3.2	1	3.2	3	9.7	4	12.9	22	71.0	31	100
Ebru baskı	1	3.2	0	0.0	1	3.2	9	29.0	20	64.5	31	100
Patates baskı	12	38.7	5	16.1	4	12.9	7	22.6	3	9.7	31	100
Limon baskı	5	16.1	10	32.3	5	16.1	4	12.9	7	22.6	31	100
Yaprak baskı	14	45.2	5	16.1	3	9.7	7	22.6	2	6.5	31	100
Şablon baskı	5	16.1	4	12.9	6	19.4	7	22.6	9	29.0	31	100
Soğan baskı	4	12.9	9	29.0	6	19.4	5	16.1	7	22.6	31	100
Sünger baskı	13	41.9	6	19.4	2	6.5	4	12.9	6	19.4	31	100
Bulaşık teli baskı	3	9.7	0	0.0	3	9.7	6	19.4	19	61.3	31	100
Köpük baskı	3	9.7	3	9.7	6	19.4	2	6.5	17	54.8	31	100
İplik baskı	7	22.6	9	29.0	4	12.9	8	25.8	3	9.7	31	100

Baskı tekniklerini kullanma sıklığına bakıldığında otuz bir öğretmenin, %77.4'ünün ağaç baskı uygulamalarına, %71.0'nin linol baskı uygulamalarına, %64.5'inin ebru baskı uygulamalarına programlarında hiç yer vermediği belirlenmiştir. Bu oranlar, okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli davrandığı şeklinde yorumlanabilir. Ağaç ve linol baskıda; özel oyma bıçakları kullanılarak, boyuna kesilmiş ağaç plakanın veya linolün oyulması ile şablonları hazırlanır. Boya olarak matbaa mürekkebi kullanılarak yapılan baskı resim çeşitleridir. Temizlik işlemleri için ise tiner veya gazyağı kullanılmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının kas gelişimişliğine uygun

teknikler olmayıp, aynı zamanda oyma işlemi için kullanılacak araçlar ve temizlik işlemleri için kullanılan sıvılar da çocuklar için tehlike yaratmaktadır. Ebru baskı da özel kimyasallar ve boyalar kullanılarak yapılan bir baskı resim çeşidi olduğu için okul öncesi dönem çocuklarının sanat etkinliklerinde uygulamalarına uygun değildir. Katılımcı öğretmenlerin, %38.7'sinin her zaman, %16.1'inin çoğunlukla, baskı tekniklerinden patates baskı uygulamalarına programlarında yer verdiği, buna karşın %9.7'sinin hiç yer vermediği belirlenmiştir. Patates baskı motif oluşturma sırasında kesici araç kullanıldığı için okul öncesi dönem çocuklarına uygun bir teknik değildir. Öğretmenin patatesi şekillendirerek çocuklar için baskı şablonunu hazırlaması halinde uygulanması mümkün olan bir tekniktir. Baskı teknikleri ile ilgili diğer bir sonuçta ise öğretmenlerin, %16.1'inin her zaman, %32.3'ünün çoğunlukla, soğan baskı uygulamalarına programlarında yer verdiği, buna karşın %22.6'sının hiç yer vermediği, öğretmenlerin, %12.9'unun her zaman, %29.0'unun çoğunlukla, soğan baskı uygulamalarına programlarında yer verdiği, buna karşın %22.6'sının hiç yer vermediği belirlenmiştir. Kolay baskı teknikleri olan limon ve soğan baskılarının öğretmen programlarında daha sıklıkla yer alması beklenmektedir. Bulgular öğretmenin bu baskı teknikleri ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip olmadığını düşündürmektedir. Otuz bir öğretmenin, %61.3'ünün her zaman ve çoğunlukla yaprak ve sünger baskı uygulamalarına programlarında yer verdiği belirlenmiştir. Bu oran her iki teknik için de, okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli davrandığı şeklinde yorumlanabilir. Otuz bir öğretmenin, %16.1'inin her zaman, %12.9'unun çoğunlukla, %19.4'ünün bazen, %22.6'sının nadiren şablon baskı uygulamalarına programlarında yer verdiği, buna karşın %29.0'unun hiç yer vermediği belirlenmiştir. Programlarında şablon baskı uygulamalarına nadiren yer veren ve hiç yer vermeyen öğretmenlerin %51.6 oranında olması araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin yarısının bilinçli davrandığı şeklinde yorumlanabilir. Şablon baskı için gerekli araçlar: İki yüzü parlak karton, ucu sivri ve keskin bıçak, resim kağıdı, guvaj boya, sünger ya da sert kıllı fırçadır (Kılıçkan ve Kılıçkan, 2002). Otuz bir öğretmenin, %61.3'ünün bulaşık teli ile baskı, %54.8'inin strafor baskı uygulamalarına hiç yer vermediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu baskı uygulamalarına programlarında hiç yer vermemesi tekniklerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Baskı için kullanılacak olan bulaşık tellerinin hiçbir şekillendirmeye ihtiyaç duyulmadan, ayrıca strafor baskıda kullanılacak olan straforun da hiçbir şekillendirmeye ihtiyaç duyulmadan elle koparılıp kullanılabilir olması, okul öncesi dönem çocukları için uygun tekniklerdir. İplik baskıya programlarında her zaman ve çoğunlukla yer verenlerin toplamın %51.6'sını oluşturması, okul öncesi öğretmenlerinin teknik konusunda bilinçlenmeye ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

İplik baskı iki kişi ile yapılırsa daha kolay ve daha iyi sonuç elde edilir. Resim kağıdının biri düzgün bir yüzeye konur. Sonra çalışanlardan birinin gerdirerek tuttuğu ipliği, diğeri suluboya ile boyar. Boyanan ip, resim kağıdı üzerine oynatmadan güzel bir biçimde yayılır. Daha sonra ikinci resim kağıdı iplik arada kalacak şekilde diğेरinin üzerine köşe köşeye gelecek biçimde konulur. Bunu yaparken ipliğin ucu dışarıda kalmalıdır. Sonra da kalın kaplı bir kitapla kağıtların üzerine baskı yapılarak iplik, ucundan yavaş yavaş çekilir. İplik tamamen çıktıktan sonra kağıtlar birbirinden ayrılır (Kılıçkan ve Kılıçkan, 2002).

Çizelge 4. Renkleri, konuları, figürleri ve yüzey ölçülerini belirleme sıklığı

	Her zaman		Çoğunlukla		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam n	Toplam %
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Renkleri öğrenciler belirler	17	54.8	12	38.7	2	6.5	0	0.0	0	0.0	31	100
Konuları öğrenciler belirler	1	3.2	5	16.1	20	64.5	3	9.7	2	6.5	31	100
Figürleri öğrenciler belirler	12	38.7	9	29.0	9	29.0	1	3.2	0	0.0	31	100

Yüzey ölçülerini öğrenciler belirler	1	3.2	6	19.4	6	19.4	8	25.8	10	32.3	31	100
--------------------------------------	---	-----	---	------	---	------	---	------	----	------	----	-----

Renkleri, konuları, figürleri ve yüzey ölçülerini belirleme sıklığına bakıldığında otuz bir öğretmenin, %54.8'inin resimlerini çizerken kullanacakları renklere öğrencilerin karar vermesine her zaman olanak sağladığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin bildirimlerinden yola çıkılarak, renk tercihi konusunda çocukları çoğunlukla özgür bıraktıkları belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin, %64.5'i bazen, %9.7'si nadiren konuları çocukların belirlemesine olanak sağladığı, %6.5'i ise hiç olanak sağlamadığı belirlenmiştir. Bu da okul öncesi öğretmenlerinin programa bağlı kalarak programdaki konuların çalışılmasına olanak sağladığını göstermektedir. Otuz bir öğretmenin, %38.7'sinin her zaman resimlerini oluştururken çizecekleri figürlere çocukların karar vermesine olanak sağladığı belirlenmiştir. Bu oran, öğretmenlerin figür belirlemede etkin olduğu, bu bağlamda çocukların figürlerini özgürce belirleyemediklerini göstermektedir. Okul öncesi çocukların resim adı altında yaptıklarının sanat açısından bir ürün olmadığını, çocuğun bunu yaparken aslında bir oyun olarak yaptığını bilmeliyiz (Yazgın, 2010). Konu verilip çizmesi için çocuğa baskı yapılmamalı ayrıca renkleri, konuyu, figürleri çocuk belirlemelidir (Yazgın, 2010). On beş öğretmenin %60'ı her zaman çocukların renkleri belirlemesine izin vermektedir. Hiçbiri konuları her zaman çocukların belirlemesine izin vermemektedir. %33.3'ü figürleri her zaman çocukların belirlemesine izin vermektedir. Otuz bir öğretmenin, %32.3'ü çalışma yüzeyi ölçülerini öğrencilerin hiçbir zaman belirlemediğini ifade etmişlerdir. Bu oran, öğretmenlerin çalışma yüzeyi ölçülerini belirleme konusunda etkin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Resim derslerinde, iki boyutlu iş üretme tekniklerine yönelik becerileri kazandırırken standart malzeme dışında hangi malzemelerin çocuklar tarafından kullanılmasına olanak sağladıkları yönündeki soruya otuz bir öğretmenden sadece dördü cevap vermiştir. Soruyu cevaplayan öğretmenlerden; birincisi kuru kalem boya, ikincisi hava kabarcıklı ambalaj malzemesi (bubble wrap) ve kulak çöpü ile baskı, üçüncüsü kum boyası, dördüncüsü kalın krayon boya kullanılmasına olanak sağladığını ifade etmiştir. Üç boyutlu iş üretme tekniklerine yönelik becerileri kazandırırken standart malzeme dışında hangi malzemelerin çocuklar tarafından kullanılmasına olanak sağladıkları yönündeki soruya ise tüm öğretmenler cevap vermişlerdir. Malzemeler ve kullanım sıklığı Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 5. Standart malzeme dışında kullanıma sunulan malzemelerin kullanım sıklığı

Malzemeler	n	%
Yün ipi	10	32.3
Pamuk	8	25.8
Gazete	6	19.4
Kurmaş	5	16.1
Yumurta kabuğu	5	16.1
Dergi	4	12.9
Çamaşır mandalı	4	12.9
Krapon kağıdı	4	12.9
Pet şişe	3	9.7
Plastik bardak	3	9.7
Plastik tabak	2	6.5
Şişe kapağı	2	6.5
Boyama için taş	2	6.5
Oluklu karton	2	6.5
Kuru yemiş kabukları	2	6.5
Strafor	2	6.5
Teneke kutu	1	3.2
Keçe	1	3.2
Dondurma çubukları	1	3.2
Sünger	1	3.2

Karton koli	1	3.2
Deniz kabukları	1	3.2
Yaprak	1	3.2
Boncuk	1	3.2
Kurdela	1	3.2
Plastik kaşık	1	3.2
Yumurta kolisi	1	3.2
Kuru baklagiller	1	3.2
Seramik hamuru	1	3.2

Üç boyutlu iş üretme teknikleri ile ilgili beceri kazandırırken, öğretmenler, yirmi dokuz farklı artık, doğal ve satın alınmış malzemeyi sınıflarındaki çocuklara kullanma olanağı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bu malzemeler içinde %32.3 ile yün en çok kullanılan, %25.8 ile pamuk ikinci sırada ve %19.4 ile gazete üçüncü sırada yer almıştır. Okul öncesi eğitimde özellikle artık ve doğal malzemelerin kullanımının çocukların yaratıcılığını tetikleyen unsurlar olduğu bilinmektedir. Waldorf okullarında çocukların tahta bloklar, ipek, yün, taşlar, çam kozalakları gibi doğal materyaller de en yaygın kullanılan malzemelerdir. Yıldızbaş'ın Miller (1996)'den aktardığına göre de, sanat eğitimi sırasında çocukların insan yapımı ve doğal materyaller ile çalışmaları onların estetik ve yaratıcılık duygularını geliştirir. Uygun çalışma ortamı yaratarak onların çalışmayı öğrenmelerini destekler. Ayrıca çocukların, resimde kompozisyon unsurları çizgiler, şekiller, renkler ve sanat eserleri ile buluşmalarını sağlayıp onlar hakkında fikir söylemeleri sağlanmalıdır. Resim derslerinde programda var olan konular dışında, konuları çocukların çalışmasına olanak sağlayıp sağlamadıkları yönündeki soruya otuz bir öğretmenden sadece sekizi cevap vermiştir. Soruyu cevaplayan öğretmenlerden; biri resim yarışmaları nedeni ile gelen konular, ikisi tiyatrolar haftası, ikisi engelliler haftası, ikisi kütüphaneler haftası ve biri de dünya su günü konularını çalıştırdığını ifade etmişlerdir. Araştırmada ayrıca yedi okulda, fiziksel altyapı, araç-gereç, materyal ve donanımla ilgili gözlem yapılarak öğretmenlerle görüşülmüştür. Gözlem yapılan yedi okulun ikisinde "**resim atölyesi**", dördünde sınıflarda "**resim etkinlikleri merkezi**", birinde ise diğer etkinliklerin yapıldığı "**masalarda**" resim eğitimi yapıldığı saptanmıştır. Atölyesi bulunan iki okulun atölyeleri ile ilgili veri toplama aracı olarak kontrol listesi kullanılmıştır.

Çizelge 6. Atölyesi bulunan iki okulun atölyelerinde bulunan malzeme ve donanım

Malzeme ve donanım	Okul 1 (evet)	Okul 1 (hayır)	Okul 2 (evet)	Okul 2 (hayır)
Renkli kuru kalem boyalar	X			X
Kas gelişimine uygun kalınlıkta yumuşak ve kolay iz bırakan pastel boyalar	X		X	
Kas gelişimine uygun kalınlıkta yumuşak ve kolay iz bırakan keçe kalemler	X			X
Farklı türlerde çiziciler	X		X	
Sulu boya ve kas gelişimine uygun kalınlıkta fırçalar	X		X	
Görsel algıyı destekleyici sınıflandırma materyalleri	X		X	
Farklı türlerde yoğurma maddeleri	X		X	
Üç boyutlu çalışmalar için kullanılabilir materyaller	X		X	
Üç boyutlu çalışmalar için kullanılabilir artık materyaller	X		X	
Resim sehпасı ve altlığı		X		X
Resim çalışmaya uygun ayarlanabilir yüzeye sahip masalar		X		X
Alçak ve geniş lavabolar		X		X
Tabanlar ahşap	X			X
Halı kaplı yerler		X		X
Çocukların rahat çalışmalarını sağlayacak önlük var mı?	X		X	

Yedi okuldan iki tanesinde bulunan atölyelerin birinde renkli kuru kalem boyalar bulunmaktadır. Bu çiziciler ince ve zor iz bırakan çiziciler olduğu için okul öncesi dönem çocuklarının etkinlik yaptığı atölyelerde bulundurulması doğru değildir. Her iki atölyede de, kas gelişimine uygun kalınlıkta yumuşak ve kolay iz bırakan pastel boyalar, keçe kalemler, farklı türlerde çiziciler, sulu

boya ve kas gelişimine uygun kalınlıkta fırçalar bulunduğu tesbit edilmiştir. Yine her iki atölyede, görsel algıyı destekleyici sınıflandırma materyalleri bulunmaktadır. Üç boyutlu çalışmalar için, yoğurma maddeleri, artık materyaller ve kullanılabilir farklı türlerde materyaller bulunduğu görülmüştür. Çocuklar için önlükler bulunmaktadır. Atölyelerin birinin tabanı ahşap, diğerinin ise mermer karo ile kaplıdır. Atölyelerde resim sehпасı ve altlığı, ayarlanabilir yüzeye sahip masalar, alçak ve geniş lavabolar bulunmamaktadır. Okul öncesi çocukların görsel sanat eğitimi etkinliklerini gerçekleştirdikleri atölyelerde, hayal güçlerini destekleyici uygun materyallere, rahat çalışmayı sağlayacak ayarlanabilir yüzeye sahip masalara, temizlik için ergonomik lavabalara ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Erken çocukluk eğitiminde ortamın tasarlanması giderek daha da artan bir önemle üzerinde durulan bir konudur. Reggio Emilia felsefesine göre çevresel düzenleme çocuğun “ikinci öğretmeni” olarak kabul edilmektedir (Çelebi Öncü, 2012). Reggio Emilia okullarında atölyelerin çocukların çalışması için uygunluğu bakımından yeterli genişlikte olması ve etkinlikler sırasında çocukların görsel olarak okulun geri kalan kısımları ile bağlantıda olması sağlanır. Atölyelerdeki donanım, masalar, materyallerin taşınması için konteynirler, bilgisayar, yazıcı, dijital kameralar, boyama işlemleri için kolaylaştırıcı malzemeler, kil ile çalışmak için uygun yüzeyler, seramik fırını, müzik seti, mikroskop, ve bütçenin elverdiği diğer malzemelerden oluşur. Bu materyallerle birlikte çok sayıda geleneksel malzeme de bulundurulur. Bu malzemeler, boyama ve çizim için çeşitli türlerde renkli boyalar, siyah, beyaz ve kırmızı kil, farklı renklerde oksitler, seramik boyamak için boyalar, kili şekillendirmek için araçlar, geri dönüşüm materyalleridir. Bu araç gereç ve materyaller, çocukların görsel, işitsel, kinestetik, duyum ve düşünce alanlarında çeşitli deneyimler kazanmaları için uygun fırsatlar sağlar (Vecchi, 2010)

Çizelge 7. Resim etkinlikleri merkezi bulunan dört okulun sanat merkezinde bulunan malzeme ve donanım

Malzeme ve donanım	Evet	Hayır
Resim sehпасı var mı?	0	4
Masalar çocukların rahatlıkla ve güvenle çalışabileceği genişlikte midir?	2	2
Sınıfın gürültüsü az ve aydınlık bir köşesinde bulunuyor mu?	2	2
Pencereye yakın mı?	4	0
Renkli kuru kalem boyalar	3	1
Sulu boya ve kas gelişimine uygun kalınlıkta fırçalar	2	2
Kas gelişimine uygun kalınlıkta yumuşak ve kolay iz bırakan keçe kalemler	0	4
Çeşitli renk ve türlerde kalemler	4	0
Dolaplar var mı?	4	0
Dolaplar çocukların rahatlıkla ulaşabileceği bir mesafede midir?	4	0
Raflar bulunuyor mu?	1	3
Çocuklara malzemelerin sunulacağı raflar onların malzemeleri rahatlıkla alabileceği bir mesafede midir?	1	3
Eğitimin yapıldığı ortamda öğrenci sayısına uygun lavabo var mı?	0	4
Çocukların rahat çalışmalarını sağlayacak önlük var mı?	2	2
Resim çalışmaya uygun ayarlanabilir yüzeye sahip masalar var mı?	0	4

Araştırma kapsamında bulunan okullardan, resim etkinlikleri merkezi bulunan dört okulda da, resim sehпасı bulunmamaktadır. İki okulda masalar çocukların güvenle çalışabileceği genişlikte iken, iki okulda uygun genişlikte olmadığı, masa yüzeylerinin ise dört okulda da ayarlanabilir olmadığı belirlenmiştir. Dört okulun resim köşeleri pencereye yakın olduğu, iki okulun köşelerinin gürültüsü az bölgede ve aydınlık olduğu saptanmıştır. Bir okulun sınıflarında raflar bulunmaktadır ve bu raflar çocukların yetişebileceği yüksekliktedirler. Dört okulda da resim etkinlikleri merkezinde lavabo bulunmamaktadır. Dört okulda da renkli kuru kalem boyalar, çeşitli renk ve türlerde kalemler, çocukların rahatlıkla erişebileceği dolaplar bulunmaktadır. Sulu boya ve kas gelişimine uygun kalınlıkta fırçalar ve önlük iki okulda bulunmaktadır. Kas gelişimine uygun kalınlıkta yumuşak ve kolay iz bırakan keçe kalemler dört okulda da bulunmamaktadır. Öğretmen kullanacağı malzemenin güvenli olduğunu ve çocukların kullanımı için uygun olup olmadığını bilmelidir. Bütün ürünlerin üzerindeki etiketleri içerik açısından okunmalı ve toksik madde içermediğinden emin olmalı ve bunları çocuklara da öğretmelidir. Pek çok malzeme küçük çocuklar için toksik olabilir. Küçük çocuklar bu maddeleri yetişkinlere göre daha hızlı

vücutlarına absorbe edebilirler (Fox & Schirmacher, 2012). Görsel sanat eğitimi etkinliklerinin yapılacağı alanların gürültüden uzak ve aydınlık olması önemlidir. Ayrıca farklı teknikleri uygulayabilmek için uygun kalınlıkta ve kolay iz bırakan çeşitli çizicilere de ihtiyaç duyulmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin iki boyutlu çalışmalar sırasında, sınıflarındaki çocukların hangi ölçülerde kağıt kullanmalarına olanak sağladıkları da incelenmiştir.

Çizelge 8. İki boyutlu çalışmalarda kullanılan kağıtların, ölçülerine göre kullanım sıklığı

Kağıt ölçüsü	Her zaman		Çoğunlukla		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam n	Toplam %
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
A4	19	61.3	7	22.6	2	6.5	2	6.5	1	3.2	31	100
A3	13	41.9	11	35.5	2	6.5	5	16.1	0	0.0	31	100
A2	1	3.2	4	12.9	11	35.5	2	6.5	13	41.9	31	100
A1	2	6.5	0	0.0	2	6.5	13	41.9	14	45.2	31	100

Araştırma kapsamına alınan okullarda resim derslerinde, iki boyutlu yüzey üzerine yapılan çalışmalarda A4 yüzeyi otuz bir öğretmenden %61.3'ü, A3 yüzeyi %41.9'u, A2 yüzeyi %3.2'si ve A1 yüzeyi %6.5'i her zaman sınıflarındaki okul öncesi dönem çocuklarının kullanmasına olanak sağlamaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının kas gelişimine uygun çizici ve fırçalar kavramayı kolaylaştırmak için kalın olmalıdır. Geniş iz bırakan bu materyallere uygun çalışma yüzeyinin de geniş olması gerekmektedir. İlgili bakanlığın bu amaç için kullanılmak üzere okullara genellikle A4 kağıt göndermesi öğretmenlerin de bu yüzeyleri yüksek oranda kullanmasına neden olmaktadır. Oysa ki ince motor kaslar az gelişmiş çizici ve fırça kontrolünün azaldığı, bu yüzden çizimler için geniş yüzeyler kullanılması gerektiği bilinmektedir. Yıldızbaş (2015) okul öncesi öğretmenlerinin sanat etkinlikleri konusundaki uygulamaları inceleyen çalışmasında benzer şekilde malzeme konusunda özel okul ve devlet okulları arasında özel okul lehine farklılık olduğunu bildirmektedir.

Çizelge 9. Öğretmenlerin "resim eğitimi" ile ilgili nasıl bir donanım istediklerine dair görüşleri

Kategoriler	Tema	n
Malzeme	Çocuklara daha çok zevk verecek malzemeler (şablon, alçıdan iz çıkarma, farklı yoğurma malzemeleri) olması gerekir.	1
	Çocukların yaşlarına uygun boya malzemelerinin sınıfta bulunmasını isterdim.	1
	Şu anda var olan donanıma ve malzemelere eklemeler yapılarak eksiksiz olmasını sağlamak gerekir. Sanat malzemelerinin çeşitlendirilmesi çocukların istedikleri zaman bunlara ulaşabilmesi gereklidir.	4
	Tüm araç gereçlerin olduğu , donanımlı bir ortam çok faydalı olur (guvaj boya, kartonlar, şablonlar, yapıştırıcılar, oyun hamurları)	1
	Doğal çevreden edinilen malzemeler kullanılabilir.	1
	Çocukların her an ulaşabilecekleri, artık malzemeler olması gerekir.	1
	İstenilen malzemelere rahatlıkla sahip olabileceğimiz bir potansiyel olmasını isterdim.	1
	Boya malzemeleri dışında baskı yaparken kullanılacak malzemeler olmasını isterdim.	1
İç donanım	Sınıfta lavabo olsun.	8
	Sınıfta malzeme ve bitmiş işlerin saklanması için yeterli dolap ve raf olsun.	5
	Sınıfta çocukların rahat çalışabileceği masalar olsun. Yuvarlak, büyük, modüler, ayakta çalışabilecekleri özellikte.	6
	Sınıfta önlük olması.	3
	Sınıfta kağıt peçetelik.	1
	Çocukların boylarına uygun panoların olması.	1
Fiziksel altyapı	Okulda ayrı atölye olması.	3

	Sınıfların büyük olması.	2
Zaman	Sanat etkinliklerine ayrılan zamanın uzun olmasını isterdim.	1
Ekonomi	Malzeme alımına daha çok para ayrılmasını isterdim.	1

Sınıflarındaki resim eğitimi ile ilgili donanımla ilgili olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin %25.8'i "lavabo olması", %19.4'ü "çocukların ayakta rahat çalışabileceği, yuvarlak, büyük, modüler masalar olması", ve %16.1'i de "malzeme ve bitmiş işlerin saklanması için yeterli dolap ve raf olması" gerektiğini belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitim ortamlarında sınıfın fiziksel çevresi, bu ortamda zaman geçiren çocukların dikkat sürelerini, tutum ve davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilemektedir. İyi planlanmış ve estetik sınıf ortamları çocukların öğrenmeye odaklanmasını ve olumlu kişilerarası ilişkiler geliştirmelerini de desteklemektedir. Aksine ilham verici olmayan ortamlar çocukların öğrenmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Sınıf ortamı estetik açıdan doyum verici ve zengin uyarıcı içermelidir (Fox & Schirmacher, 2012).

Çizelge 10. Öğretmenlerin "resim eğitimi" ile ilgili var olan donanım durumu ile olması gereken arasında farka dair görüşleri

Kategoriler	Tema	n
Malzeme	Materyal ve malzeme yetersizliği (her çocuğa özel olmalı).	4
Ekonomi	Ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığı düşüncesindeyim.	5
	Resim eğitiminde kullanılan malzemelerin maliyet olarak, fazla maliyetli malzemeler olmasından kaynaklanabilir.	1
	Okulların maddi durumdan dolayı yaşadığı sıkıntılardan kaynaklı olduğunu düşünüyorum.	2
Fiziksel altyapı	Sınıfların küçük, ortamın uygun olmamasından.	2
	Okulların fiziksel altyapı ve bina durumunun çoğu etkinliğe uygun olmamasından.	1
	Önceden yapılmış plansız (işlevsiz) sınıf projelerinden.	2
Yönetmelik	Sınıfların kalabalık olmasından.	2
	Okul idaresinin maddi, manevi desteklenmemesinden.	1
	Devlet okulu idari yapısından.	1
Öğretmen nitelik/nicelik	Eğitimci sayısının az oluşundan.	1
	Bu eğitimi veren kişilerin alanda uzman ve yeterli donanıma sahip olmamasından.	2
Program	Ders sürelerimizin kısa oluşundan.	1
	Öğretmenlere tamamlanması gereken müfredat dayatması olmasından.	1

Sınıflarındaki resim eğitimi ile ilgili donanımla, olmasını istedikleri donanım arasındaki farkın nedeni olarak, otuz bir öğretmen %16.1'nin ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığı yönünde görüşleri olduğu belirlenmiştir. Farkın nedeni olarak daha düşük yüzdelerle sahip farklı görüşler belirten öğretmenlerden sadece ikisi çözüm önerisi sunmuştur. Öğretmen 1; "Okulumuzun tam donanımlı bir resim-iş odası ve ayrı resim iş öğretmeni olursa, çocukların sanat eğitimi için daha faydalı olacaktır" şeklinde görüş belirtirken, öğretmen 2 de; "Bakanlığın çocuk gelişimi ile sanat eğitiminde verileceklerin paralel olarak gitmesi gerektiğinin farkında olmaması (Okullara gönderilen resim kağıt ve defterlerinin A4 boyutundan bile küçük olması gibi)" yönünde görüş belirtmiştir. Özer Kocamanoğlu ve Acer (2015) eğitim ortamının çocukların estetik yargısına etkisini inceledikleri çalışmalarında, çocukların gereksinimleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş okul öncesi eğitim ortamlarında çocukların estetik yargılarının da bu düzenlemelerden anlamlı bir şekilde olumlu yönde etkilendiğini bulmuşlardır. Erken çocukluk eğitim ortamları kalite değerlendirme ölçeğine göre (ECERS-R), yüksek düzeyde kaliteli okul öncesi sınıflarında mutlaka sanat merkezi yer almalıdır. Bu merkez, çizim ve boyama malzemeleri, çeşitli fırçalar, üç boyutlu sanat ve kolaj malzemelerini içermelidir. Ayrıca bu malzemeler çocukların özgürce erişebilecekleri ve bireysel ifadelerini kullanarak istedikleri yaratımları gerçekleştirebilecekleri uygunlukta olmalıdır. Çocuklar projelerini tamamladıklarında onu saklama koruma sergileme ya da eve götürme kararını kendileri verebilmelidir (Shulsky ve Kirkwood, 2015).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sonucunda, araştırma kapsamında görüşleri incelenen okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğunun, iki boyutlu ve üç boyutlu iş üretme tekniklerini bildiği ve uygulamada çocuklara, gerektiği şekilde kullanım fırsatı sunduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin iki boyutlu, üç boyutlu iş üretme ve baskı tekniklerini çocukların kullanımına sunmalarında araştırma sonucunda da belirlendiği gibi bilinçli davranışlarını daha da geliştirmeleri ve güncel tutabilmeleri için, belirli aralıklarla hizmet içi eğitimler önerilir. Okul öncesi öğretmenlerinin genel olarak baskı tekniklerini bildiği ve uygulamada gerektiği şekilde kullanım fırsatı sunduğu belirlenmiştir. Görüşülen öğretmenlerin çoğunun A4 ve A3 yüzeylerinin kullanımına fırsat verdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin, resim etkinlikleri, üç boyutlu iş üretme ve basit baskı tekniklerini uygulama açısından yetkin ve bilinçli olduklarını göstermektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin resim eğitimi ile ilgili öğeleri belirleme, renk ve figür seçimi konularında genel olarak çocukların özgür iradelerine müdahale etmedikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu yaklaşımı, çocukların kendilerini spontan olarak ifade etmeleri konusunda destekleyici ve pedagojik açıdan da uygun bir tutumdur. Diğer yandan, okul öncesi öğretmenlerinin resim eğitiminde iki boyutlu iş üretme teknikleri uygulamalarında “standart dışı malzeme” kullanımında yaratıcı olamadığı, üç boyutlu iş üretme teknikleri uygulamalarında ise daha yaratıcı olduğu ve “standart dışı malzeme” kullanımında çeşitliliğe gittiği belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenler için sanat eğitiminde kullanılan malzemelerin eğitimsel işlevinin yanısıra, güvenli içerikte seçilmesi için bir “sağlıklı ve güvenli malzeme seçimi” rehberi hazırlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin programın öngördüğü konular dışında konular belirlemede yaratıcı davranmadığı ve programa sadık kaldıkları belirlenmiştir. Araştırma kapsamında sanat eğitimi atölyesi bulunan okulların sayısının yeterli olmadığı, atölye olanlarda ise, iç donanımı ve malzeme eksikleri olduğu belirlenmiştir. Atölyesi bulunmayan ancak sanat eğitimi merkezi olan okulların sanat eğitimi köşelerinde de donanım ve malzeme eksikleri olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, sanat eğitimi için malzeme alımı yapan bakanlık yetkililerini, bakanlığın ilgili denetmenleri aracılığı ile bilgilendirme yoluna gidilebilir. Eğitim programlarında, okul öncesi gruplarında sanat eğitime ayrılan süreyi artıracak planlamaya gidilebilir. Okul öncesi eğitim kurumu olarak yeni inşa edilecek okullardaki sınıf planları sanat eğitime fırsat verecek şekilde veya okulların bünyesine sanat atölyeleri fiziksel altyapı olarak planlanmalıdır. Okul öncesi eğitim ortamlarında iç donanım çocuklar için daha ergonomik olarak planlanmalıdır. Sanat eğitiminin daha sağlıklı sürdürülebilmesi için gerekli olan kaynağın karşılanabilmesi için aile, okul, maddi katkı sağlayabilecek kurum ve kuruluşlar ile bakanlık işbirliği yapılabilir. Sanat eğitiminin özgür yapısının çocuklara yansıtılabilmesi için esnek ve yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarmaya yönelik destekleyici programlar geliştirilmelidir.

Kaynakça

- Artut, K. (2007). *Okul Öncesi Resim Eğitimi*, (2. Baskı). Anı Yayıncılık, Ankara.
- Aslan, D. (2005). Çocuk Eğitiminde Reggio Emilia Yaklaşımı, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 75-84
- Bayhan, P. ve Bencik, S. (2008). Erken Çocukluk Dönemi Programlarından Waldorf Yaklaşımına Genel Bir Bakış. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26. 15-25.
- Davies, D., Jindal-Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P., & Howe, A. (2013). Creative learning environments in education-A systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 8, 80-95
- Demiriz, Karadağ, Ulutaş, (2003). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanımı*. İstanbul: Anı Yayıncılık
- Fox Englebrigh, J.& Schirrmacher, R. (2012). *Art & Creative Development for Young Children*. Wadsworth Cengage Learning, United Kingdom.
- Haktanır, G. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer Kocamanoğlu, D.& Acer, D. (2015). Examining Children's Art Products and Determining Their Aesthetic Judgment in a Preschool Classroom Where Learning Centers were Used. *Journal of Education and Future*, 7, 1-16.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Gazi Kitabevi. (12. Baskı).
- Shulsky, D. ve Kirkwood, D. (2015). Beyond Tempera Paint: Authentically Exploring Visual Art in Early Childhood, *Childhood Education*, 91(5), 363-369
- Vecchi, V. (2010). *Art and Creativity in Reggio Emilia*, Routledge, New York.
- Yazgın, Y. (2010). *Resim – İş Eğitimi Yöntemi*. Lefkoşa: Tipograf Art Basım Yayın LTD
- Yıldızbaşı, F. (2015) The study of preschool teachers' implementations of art activities. *Global Journal on Humanites & Social Sciences*, 1, 257-265.
- Yılmaz, M. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme*, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 747-756.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation of Art Education Subject and Techniques with Art Education Related Material and Physical Infrastructure Sufficiency in Northern Cyprus' Preschools

Yücel Yazgın

In this research, subjects of printwork, their techniques, the materials used and the physical sufficiency of infrastructure of the public preschools, officially acting in the TRNC is studied. In the study thirty one teachers, from the preschools taking place in Nicosia, Famagusta and Morphou, are interviewed. The teachers, are interviewed about the visual art education and the abovementioned subjects in their schools. The study is done with mixed-method system and in the data collection, semi-structured questionnaire and control list is used. As the result of the study; it is understood that the teachers are aware of the two-dimensional work production techniques and they are allowing the children to use such techniques in their education. In this context, it is understood that, oil pastels and crayon techniques, colour-sticks, gouache paints and black pencils were mostly used. Besides, it is understood that the teachers are knowing the three-dimensional work production techniques and they know the ways of application and how to reflect them to their teaching techniques. Potty-putty, modelling clay, paper muld, plaster carving, plaster stripping, soft stone carving, weaving and knitting (which is believed that, these improve the psycho-motor development of the pre-school children), are mostly used during their works. Besides, it is understood that, the interviewed teachers while allowing the children to apply the printing techniques like, sheet-print, sponge-print and potato-print, they didn't allow them to apply the wood-print work which is difficult and even dangerous and rarely allowing them to apply the linoleum print in their art works.

The ideas of the teachers are also taken about the decision of the children in deciding about the colour, subject, the figures and the physical size of the work that they were doing, regarding the art activities. The teachers said that the children are left free to decide about the above mentioned subjects and they didn't effect their decisions. And, the teachers, in general , left children to use A4 size papers in their works. It is understood that the teachers tendency in doing this is that the Ministry of Education offers only this size of papers to these pre-school nurseries for their use. This created the result that the children couldn't choose a larger size papers for their art works. The teachers are liable to teach the "given" programs, though they couldn't left the children too choose their own preferences.

It is found out that the teachers, in application of two dimensional work production techniques they couldn't be so creative in using "out of standard materials" but in three dimensional productions they were more creative and they have been so successful to give twenty nine different materials to the use of the children. In this context, it is seen that wool thread, cotton and newspapers were mostly used in regard to the other materials.

As it is mentioned above, in Nicosia, Famagusta and Morphou districts the teachers are interviewed about the physical infrastructure, the hardware, materials and the other means of production. It is seen that the drawing activities were done in different places; in the two of these preschools in the "drawing workshop", in four of them in the "drawing activities centre" and in one the "activity tables" were used. In two preschools which have drawing workshops, the children were using the workshop for psycho-motor development activities as; carving, produced materials for three dimensional works and some natural findings are seen on the benches. In one workshop the dried paint pencils are seen which are not proper for the development or growing-up of the children. Besides, in both of these workshops, the materials which support the visual understanding are found. In only two of the schools the working benches were wide enough and they were in secured mode during the work, but in the rest of them the benches were insufficient regarding size and security. Also, in four of the preschools there were no lavabos, no suitable plotter pens which help to the development of fine motor of the children and no brushes in the

drawing activity centers. In one of these nurseries there existing very high shelves so that the children couldn't reach.

Most of the interwieved teachers agreed that in such centres lavabos and modular tables or benches, suitable for the childens' work is necessary. Some of the teachers said that the insufficiency of physical infrastructure and hardware is the result of economic problems, is a matter of budget. As a result, in a general perspective, we can say that the interwieved teachers are very much concious about the drawing education, the selection and choosing the suitable materials and hardware, two or three dimensional work production techniques and their applications and preparing suitable workshop for the related work and they were trying to do their best. Besides they were tolerating the children and supporting their self-confidence in leading them to make genuine productions.